KOHTUJURISTI ETTEPANEK

L. A. GEELHOED

esitatud 28. septembril 2006 [1]

1. Käesolev kohtuasi puudutab veel kord raskusi, mis on seotud mootorsõidukisektoris kehtestatud vana grupierandi kehtivuse lõppemise ja uue grupierandi jõustumise tagajärgedega. Käesolevas asjas on arutusel, kas uue erandi jõustumisega saab õigustada kehtivate turustuslepingute lõpetamist lühema etteteatamisega. Küsimus kehtivusest on käesolevas asjas samuti asjassepuutuv.

I. Õiguslik raamistik

2. Määruse (EÜ) nr 1475/95 [2] põhjenduse 19 kohaselt

„Artikli 5 lõike 2 punktides 2 ja 3 ning lõikes 3 sätestatakse miinimumtingimused turustamist ja teenindust käsitlevate kokkulepete kehtivusaega ja lõpetamist puudutavatele eranditele, kuna turustaja poolt lepingujärgsete kaupade turustamise ja teeninduse parandamiseks tehtud investeeringute ning lühiajaliste või lühikese etteteatamisajaga lõpetatavate lepingute koosmõjul suureneb oluliselt turustaja sõltuvus tarnijast. Selleks et vältida paindlike ja tõhusate turustusvõrkude arendamise takistamist, peaks tarnijal olema siiski õigus leping lõpetada, kui turustusvõrk või selle oluline osa vajab ümberkorraldamist. [...]"

3. Määruse nr 1475/95 artikli 5 lõiked 2 ja 3 sätestavad:

„2. Kui turustaja võtab endale artikli 4 lõikes 1 ette nähtud kohustuse selleks, et parandada turustamise ja teeninduse struktuuri, kohaldatakse erandit ainult tingimusel, et:

[...]

1 — Algkeel: hollandi.

2 — Komisjoni 28. juuni 1995. aasta määrus (EÜ) nr 1475/95 asutamislepingu artikli [81] lõike 3 kohaldamise kohta mootorsõidukite turustamist ja teenindust käsitlevate teatavate kokkuleppeliikide suhtes (EÜT L 145, lk 25).

2) kokkuleppe kehtivusaeg on vähemalt viis aastat või piiramatu kehtivusajaga kokkuleppe lõpetamise tavaline tähtaeg mõlemale kokkuleppepoolele on vähemalt kaks aastat; kõnealust tähtaega lühendatakse ühe aastani, kui:

[...]

3. Lõigetes 1 ja 2 ette nähtud erandi tingimused ei mõjuta:

— tarnija õigust kokkulepet vähemalt üheaastase etteteatamisega lõpetada, kui see on vajalik terve võrgu või selle olulise osa ümberkorraldamiseks,

[...]"

4. Nimetatud määruse seletuskirjas käsitleb komisjon vastuseks 16. küsimuse punktile a, mis puudutas võimalust lõpetada turustuskokkulepe enne tähtaja lõppu, kõnealust küsimust lähemalt. Lühidalt selgitab komisjon, et mootorsõidukite tootjal on õigus kokkulepe enne tähtaja lõppu (üheaastase etteteatamisega) lõpetada, kui tal tuleb terve oma turustusvõrk või selle oluline osa ümber korraldada; enne tähtaja lõppu lõpetamise võimalus sisaldub määruses selleks, et tootjad saaksid oma turustusvõrku ümber korraldades paindlikult tegutseda; ümberkorraldamise vajadus võib tuleneda erinevatest põhjustest, näiteks konkurentide tegevus või muud majanduslikud asjaolud, ning järelikult see, kas ümberkorraldus puudutab turustusvõrgu „olulist osa" või mitte, otsustatakse asjaomase tootja turustusvõrgu spetsiifilist korraldust puudutavate asjaolude põhjal; mõiste „oluline" viitab nii majanduslikule kui ka geograafilisele aspektile, mis võib piirduda teatava liikmesriigi turustusvõrgu või selle osaga.

5. Määrus nr 1475/95 kehtis vastavalt selle artiklile 13 kuni 30. septembrini 2002 ja asendati alates 1. oktoobrist 2002 määrusega (EÜ) nr 1400/2002. [3]

6. Nimetatud määruse põhjendus 12 on sõnastatud järgmiselt:

„Olenemata asjaomaste ettevõtjate turuosa suurusest ei hõlma käesolev määrus vertikaalseid kokkuleppeid, mis sisaldavad teata-

3 — Komisjoni 31. juuli 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1400/2002 asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes mootorsõidukisektoris (EÜT L 203, lk 30; ELT eriväljaanne 08/02, lk 158).

vat liiki rangeid konkurentsivastaseid piiranguid (põhilised piirangud), mis üldjuhul piiravad konkurentsi märkimisväärselt isegi väikeste turuosade puhul ning mis ei ole eespool nimetatud positiivse mõju saavutamiseks hädavajalikud. See hõlmab eelkõige selliseid vertikaalseid kokkuleppeid, mis sisaldavad piiranguid minimaalsete või kinnitatud edasimüügihindade näol ning, teatavate eranditega, piiranguid territooriumide või klientide osas, kellele turustaja või remonditöökoda võib lepingujärgseid kaupu või teenuseid müüa. Selliste kokkulepete suhtes ei tohiks erandit teha."

7. Nimetatud määruse artikkel 4 sätestab üksikasjalikumalt, et erandit ei kohaldata vertikaalsete kokkulepete suhtes, mille eesmärk on selles sättes loetletud piirangud (kokku 13), mida määratletakse „põhiliste piirangutena".

8. Kõnealuse uue määruse artiklis 10 sisaldub järgmine üleminekusäte:

„EÜ asutamislepingu artikli 81 lõikes 1 sätestatud keeldu ei kohaldata ajavahemikus 1. oktoobrist 2002 kuni 30. septembrini 2003 nende kokkulepete suhtes, mis on 30. septembril 2002 juba jõus ja mis ei vasta käesolevas määruses sätestatud erandi tingimustele, kuid vastavad määruses (EÜ) nr 1475/95 sätestatud erandi tingimustele."

9. Vastuses 20. küsimusele märgib komisjon määruse nr 1400/2002 seletuskirjas järgmist:

„[...] Alates 30. septembrist 2002 kehtetu määruse nr 1475/95 asendamine uue määrusega ei tähenda, et turustusvõrk tuleks *de facto* ümber korraldada. Autotootjatele jääb siiski õigus pärast uue määruse jõustumist oma turustusvõrgu oluline osa ümber korraldada. Määruse nr 1475/95 järgimiseks ja järelikult ka üleminekuperioodi kasutamiseks tuleb lepingu lõpetamisest kaheaastase tähtajaga ette teatada, välja arvatud juhul, kui on otsustatud läbi viia ümberkorraldus või kui esineb hüvitamiskohustus."

Lisaks on nimetatud seletuskirjas 68. küsimusele antud vastuse lõikes 4 märgitud:

„Turustusvõrgu ümberkorraldamise vajadus on objektiivne küsimus ning see, et tarnija peab asjaomast ümberkorraldamist vajalikuks, ei lahenda vaidluse all olevat küsimust.

Niisugusel juhul on siseriikliku kohtu või vahekohtu ülesanne lahendada küsimus asjaoludest lähtuvalt."

Sama kehtib juhul, kui käesoleva lepingu aluseks olev õiguslik olukord muutub olulistes küsimustes."

II. Asjaolud, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

A. *Põhikohtuasja asjaolud*

10. 1996. aastal sõlmisid A. Brünsteiner GmbH (edaspidi „Brünsteiner") ja Autohaus Hilgert GmbH (edaspidi „Hilgert") kumbki Bayerische Motorenwerke AG-ga (edaspidi „BMW") kokkuleppe mootorsõidukite turustamiseks.

11. Kõnealuse lepingu punkti 11.3 kohaselt on BMW-l õigus leping 24-kuulise etteteatamisega lõpetada. Lepingu punkt 11.6 näeb ette lepingu lõpetamise turustusvõrgu ümberkorraldamise tõttu. Kõnealune punkt sätestab:

„Kui BMW turustusvõrk või selle oluline osa vajab ümberkorraldamist, siis on BMW-l õigus leping lõpetada 12-kuulise etteteatamisega.

12. Septembris 2002 lõpetas BMW oma Euroopa võrgu kõik turustuslepingud alates 30. septembrist 2003. BMW põhjendas lepingute lõpetamist määruse nr 1400/2002 jõustumisega 1. oktoobril 2002 ja kõnealuse määrusega kaasnevate märkimisväärsete õiguslike ja struktuuriliste muutustega mootorsõidukite turustamise valdkonnas, mille tõttu oli BMW sunnitud oma turustusvõrgu ümber korraldama.

13. BMW sõlmis seejärel enamikuga oma olemasolevatest turustajatest uued lepingud, mis jõustusid 1. oktoobril 2003 ja olid kohandatud määruse nr 1400/2002 nõuetele.

14. Kuid uued kokkulepped jäid teiste hulgas sõlmimata nii Brünsteineri kui ka Hilgertiga. Kõnealused kaks turustajat vaidlustasid seejärel etteteatamistähtaja õiguspärasuse siseriiklikus kohtus, väites, et BMW oleks

pidanud järgima 2-aastast etteteatamistähtaega. Seetõttu palusid nad kohtul tuvastada, et turustuslepingu kohaselt kestsid nende lepingulised suhted ka pärast 30. septembrit 2003, hiljemalt kuni 30. septembrini 2004.

15. Oberlandesgericht München jättis need hagid apellatsiooniastmes rahuldamata. Kõnealune kohus põhjendas oma otsust asjaoluga, et määruse nr 1400/2002 vastuvõtmisest tulenevad muudatused tekitasid BMW turustusvõrgu ümberkorraldamise vajaduse. Mitmed konkurentsi piiravad tingimused, mille osas kehtestas erandi määrus nr 1475/95, kujutavad endast nüüd põhilisi piiranguid uue määruse artikli 4 tähenduses, nii et isegi kui BMW turustuslepinguid ei oleks 30. septembril 2003 lõpetatud, oleksid kõik nimetatud lepingutes sisalduvad konkurentsi piiravad tingimused 1. oktoobril 2003 kehtetuks muutunud. Kõnealuse kohtu sõnul ei saanud BMW-lt nõuda isegi kuni 30. septembrini 2004, kui lõppes tavaline etteteatamistähtaeg, et ta nõustuks õigusliku olukorraga, mida kas reguleerib raamturustusleping ehk leping, milles puuduvad konkurentsi piiravad tingimused, või mida ükski leping ei reguleeri, kuna olemasolev leping tuleb tervikuna lugeda kehtivuse kaotanuks.

16. Brünsteiner ja Hilgert esitasid kõnealuse otsuse peale Bundesgerichtshofile kassatsioonkaebuse. Kassatsioonkaebuses jäid Brünsteiner ja Hilgert oma lepinguliste suhete kehtivuse tuvastamise nõude juurde.

17. Bundesgerichtshof (Kartellsenat) pidas seejärel vajalikuks esitada Euroopa Kohtule kaks eelotsuse küsimust. Bundesgerichtshof väitis muu hulgas, et kuigi komisjoni seletuskirjadel rajaneva kitsa käsitluse kohaselt ei saa ümberkorraldamise vajadust põhjendada üksnes määruse nr 1400/2002 jõustumisega, vaid majandusliku arenguga, siis uue grupierandi kehtestamine mõjutab mootorsõidukite turustussüsteemide sisemist ülesehitust ja seega võivad mitte ainult majanduslikud põhjused, vaid ka õiguslikud põhjused tekitada turustusvõrgu ümberkorraldamise vajaduse.

18. Tuleb märkida, et määrus nr 1400/2002 tõi mootorsõidukite turundussüsteemis kaasa vajaduse muudatusteks seni tundmatus ulatuses, kuna enam ei tehta erandit seni levinud ainuõigusliku ja valikulise turustamise kombinatsiooni suhtes. Tootjad peavad seega valima ühe neist kahest süsteemist. Lisaks tuleb erandi saamiseks müük ja müügijärgne teenus, mis seni pidid olema kombineeritud, teineteisest lahutada ning ajapikku kaob ka ainuõigus kaubamärgile.

19. Kui tootja ei kohanda oma lepinguid või ei ütle neid üles ega sõlmi uusi lepinguid enne üleminekuperioodi lõppemist, siis muutuvad kõik konkurentsi piiravad tingi-

mused kehtetuks. Sellest võib tuleneda turustusvõrgu raames kahetine õiguslik olukord, milles turustajad, kes ei olnud valmis nõustuma oma lepingu kohandamisega uuele määrusele, oleksid vabamad kui teised turustajad turustusvõrgus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus nõustub apellatsioonikohtuga, et selline olukord ei ole soovitav.

B. *Eelotsuse küsimused*

20. Teiselt poolt seisab eelotsusetaotluse esitanud kohus silmitsi probleemiga, et esimene eelotsuse küsimus ei ole asjassepuutuv, kui sõltumata kokkuleppe lõpetamise kehtivusest ja selle jõustumise kuupäevast ei kehti turustusleping ühelgi juhul pärast üleminekuperioodi lõppemist. Seetõttu tõusetub järgmine küsimus:

— kas uue määruse artikli 4 kohaldamisala tuleb tõlgendada kitsalt, nii et lepingud, mida ei lõpetatud tähtaegselt või mida ei kohandatud, muutuvad kehtetuks pärast nimetatud üleminekuperioodi lõppemist 1. oktoobril 2003;

— või on võimalik, et tähtaegselt lõpetamata lepingud jäävad pärast uue määruse jõustumist kehtima kuni lepingus ettenähtud kaheaastase etteteatamistähtaja lõppemiseni?

21. Bundesgerichtshof esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [määruse nr 1475/95] artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimest taanet tuleb tõlgendada selliselt, et vajadus terve turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamiseks ning tootja õigus oma turustajatega sõlmitud lepingud üheaastase etteteatamisega sel põhjusel lõpetada võivad tuleneda ka sellest, et [määruse nr 1400/2002] jõustumine tekitas vajaduse põhjalikult muuta turustussüsteemi, mida tootja ja tema turustajad seni kasutasid ning mis põhines [määrusel nr 1475/95] ja mis selle määruse alusel oli lubatud?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas [määruse nr 1400/2002] artiklit 4 tuleb tõlgendada selliselt, et turustuslepingus sisalduvad konkurentsipiirangud, mis vastavalt sellele määrusele kujutavad endast põhilisi piiranguid (keelatud tingimuste „must nimekiri"), ei toonud sama määruse artiklis 10 sätestatud aastase üleminekuperioodi lõppemisel (30. septembril 2003) erandkorras kaasa kõikide konkurentsi piiravate lepingutingimuste osas EÜ artikli 81 lõikes 1 ette nähtud keelust tehtud erandi kohaldamata jätmist, kui see leping sõlmiti [määruse nr 1475/95] kehtivuse ajal kooskõlas selle määruse nõuetega ja lepingu suhtes kohaldati määrusest tulenevat erandit?

Kas sellise olukorraga on igal juhul tegemist siis, kui see, et ühenduse õiguse kohaselt on kõik konkurentsi piiravad lepingutingimused kehtetud, toob siseriikliku õiguse kohaselt kaasa kogu turustuslepingu kehtetuse?"

C. *Menetlus Euroopa Kohtus*

22. Brünsteiner, Hilgert ja BMW ning komisjon esitasid kirjalikud märkused. 7. septembril 2006 toimunud kohtuistungil selgitasid pooled oma seisukohti.

III. Hinnang

Esimene eelotsuse küsimus

23. Esimene küsimus ei vaja pikemat käsitlust. See küsimus on analoogne 11. küsimusega kohtuasjas Vulcan Silkeborg, mille kohta esitasin oma ettepaneku 27. aprillil 2006 ja milles Euroopa Kohus hiljuti otsuse tegi. [4]

24. Vastuseks esimesele küsimusele viitan kõnealuse kohtuotsuse punktidele 53–66.

25. Lühidalt leidis Euroopa Kohus järgmist:

— uus grupierand tegi sellele eelnenud määruses ette nähtud grupierandite

4 — 7. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-125/05 (EKL 2006, lk I-7637).

süsteemiga võrreldes olulisi muudatusi, sätestades rangemad reeglid;

— tarnijad ei ole mingil viisil kohustatud lisama oma turustuskokkulepetesse konkurentsi piiravaid sätteid, vaid neil on üksnes võimalus seda teha;

— uue grupierandi jõustumine ei tee iseenesest tarnija turustusvõrgu ümberkorraldamist vajalikuks;

— siiski, võttes arvesse uue grupierandite süsteemiga tehtud põhjalikke muudatusi erandi skeemis, siis võisid need mõjutada teatud tarnijaid oma turustuskokkuleppeid kohandama, et kindlustada endale õigus selle määrusega kehtestatud grupierandile. Eelkõige käib see sätete kohta, mille suhtes kehtis määruse nr 1475/95 alusel erand, kuid mis sisaldavad „põhilisi" piiranguid määruse nr 1400/2002 artikli 4 tähenduses;

— just nende põhjalike muudatuste tõttu näeb määruse nr 1400/2002 artikkel 10 ette üleminekuperioodi;

— seega võib tootja lepinguid kohandada, kuid teatud juhtudel võib tekkida vajadus muudatusteks, mis on niivõrd olulised, et neid võib tõepoolest käsitleda kui ümberkorraldamist määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 tähenduses. Selline ümberkorraldamise vajadus võib tekkida, kui grupierandi õiguse säilitamise eesmärgil otsustab tarnija, kes enne ühendas ainuõigusliku ja selektiivse turustuse, jääda kas valikulise või ainuõigusliku turustussüsteemi juurde.

26. Euroopa Kohus võttis oma arutluskäigu kokku järgmise otsusega:

„[...] määruse (EÜ) nr 1400/2002 [...] jõustumine ei loonud iseenesest vajadust tarnija turustusvõrkude ümberkorraldamiseks määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande tähenduses. Siiski võis kõnealune jõustumine iga tarnija turustusvõrgu spetsiifilisest korraldusest lähtuvalt luua vajaduse niivõrd olulisteks muudatusteks, et neid võis käsitleda nimetatud turustusvõrgu ümberkorraldamisena selle sätte tähenduses. Siseriiklike kohtute ja vahekohtute ülesanne on hinnata, kas neile lahendada antud kohtuvaidluse konkreetsete asjaolude kogumist lähtuvalt see nii ka on."

27. Minu arvates tuleneb kõnealusest kohtuotsusest selgelt, et siseriikliku kohtu ülesanne on otsustada, kas uue määruse jõustumisega kaasnevad majanduslikud tagajärjed on sellised, et vajadust turustusvõrgu ümberkorraldamiseks võib põhjendada määruse jõustumisega. Lisaks jääb määruse nr 1475/95 artikli 5 lõikes 3 sätestatud ennetähtaegse lõpetamise tingimus kehtima. See eeldab, et turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamise vajadus on tõepoolest olemas. Lisaks tekib küsimus, kas turustusvõrgu ümberkorraldamine, millega kaasneb lepingute muutmine ligikaudu 90%-ga olemasolevatest turustajatest, kujutab endast terve turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamist. Siseriikliku kohtu ülesanne on otsustada, kas arutusel oleva sätte kohaldamiseks on olemas vajalikud tingimused.

Teine eelotsuse küsimus

28. Teise küsimusega tahetakse sisuliselt teada, millised on sellise olemasoleva lepingu tagajärjed, mida ei ole kohandatud ega tähtaegselt lõpetatud, kui kõnealuses lepingus sisalduvad määruse nr 1400/2002 artiklis 4 sätestatud põhilised piirangud, eelkõige arvestades asjaolu, et siseriiklikust õigusest tulenevalt on kõnealune turustusleping tõenäoliselt kehtetu.

29. Kõik menetlusosalised on seisukohal, et lepingu suhtes, milles sisalduvad „artiklist 4 tulenevad piirangud", ei saa pärast üleminekuperioodi lõppemist lubada grupierandit. Brünsteiner ja Hilgert leiavad, et artiklist 4 tulenevate piirangute kehtetus ei too endaga automaatselt kaasa terve lepingu kehtetust. Turustusleping võib kehtida ka ilma konkurentsi piiravate säteteta. Kõnealuste poolte arvates ei muutu siseriikliku õiguse alusel sõlmitud leping ühenduse õigusest lähtuva tõlgenduse kohaselt kehtetuks tervikuna, välja arvatud juhul, kui turustaja on püüdnud kohandada lepingu tingimusi uue õigusliku olukorraga ja teine osapool on sellest ilma mõjuva põhjuseta keeldunud.

30. Jagan seisukohta, mille kohaselt lepingu puhul, mille suhtes kehtib määrusega nr 1475/95 kehtestatud grupierand, kuid milles pärast määruse nr 1400/2002 artiklis 10 sätestatud üleminekuperioodi sisalduvad uue erandimääruse artiklis 4 sätestatud põhilised piirangud, ei saa tervikuna grupierandit lubada.

31. Antud küsimuses on artikli 4 sõnastus selge. Määruse nr 1400/2002 artikkel 5 sätestab vastupidi artiklile 4, mille kohaselt „[e]randit ei kohaldata vertikaalsete kokkulepete suhtes, mis [...]", et erandit „ei kohaldata järgmiste vertikaalsete kokkulepetes sisalduvate kohustuste suhtes [...]".

32. Määruse nr 1400/2002 artikli 10 sõnastus on samuti selge. Üleminekuperiood on üks aasta. Kuni selle ajani, st kuni 30. septembrini 2003 juba olemasolevad lepingud, mis vastavad määruses nr 1475/95 sätestatud erandi tingimustele, kaasa arvatud kõik selles sisalduvad piirangud, mis nüüd kujutavad endast põhilisi piiranguid, saavad tugineda erandile EÜ artikli 81 lõikes 1 sätestatud keelust, kuid mitte pärast kõnealust kuupäeva.

33. Kuni kõnealuse perioodi lõpuni oli ettevõtjatele n-ö antud võimalus kohandada nende sõlmitud lepingud ja/või korraldada ümber turustusvõrk, et uus erand oleks nende sõlmitud kokkulepetele kohaldatav.

34. Nagu vastusest esimesele küsimusele nähtub, tuleb siseriiklikul kohtul otsustada, kas käesoleval juhul oli tegemist terve turustusvõrgu või selle olulise osa ümberkorraldamisega ja sellest tulenevalt üheaastase etteteatamistähtaja kohaldatavusega. Kui selgub, et määruses nr 1475/95 sätestatud lühema etteteatamistähtaja kohaldamiseks puudub alus ja et seega oleks kohaldama pidanud kaheaastast etteteatamistähtaega, tuleb siseriiklikul kohtul otsustada, millised on selle olukorra tagajärjed kehtivatele turustuslepingutele.

35. Mingil juhul ei saa määruse nr 1400/2002 sätteid tõlgendada selliselt, et erandkorras võib erandit lubada lisaks üleminekuperioodi ühele aastale veel ühe aasta jooksul.

36. Käesoleval juhul arutusel oleva lepingu suhtes ei saa seega grupierandit lubada ja selles sisalduvaid konkurentsi piiravaid sätteid tuleb vaadelda EÜ artiklist 81 lähtudes.

37. Täiendavalt meenutan siinkohal, et määrus (EÜ) nr 1/2003 [5] kehtib. See tähendab, et juhul, kui lepingu suhtes ei saa grupierandit lubada, on kohus pädev otsustama, kas konkreetsel juhul on täidetud EÜ artikli 81 lõikest 3 tulenevad tingimused. Grupierand pakub kahtlemata ettevõtjatele n-ö pelgupaika, kuid see ei tähenda, et kui grupierandi kohaldamise tingimused on täitmata, ei ole leping mingil juhul kooskõlas EÜ artikli 81 lõike 3 sätetega. Ei ole tõenäoline — pidades silmas eesmärki jätta teatud sätteid sisaldavad lepingud grupierandist selgelt välja –, et siseriiklik kohus jõuaks oma otsuses muu järelduseni, isegi kui küsimuse all on vaid üks aasta. See tähendab, et kõnealused sätted on EÜ artikli 81 lõike 2 alusel kehtetud. On võimalik, et kõnealune hinnang võib EÜ artikli 81 lõike 3 alusel olla erinev konkurentsi piiravate sätete suhtes, mida ei ole

5 — Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

sõnaselgelt grupierandist välja jäetud. Ükski käesoleva asja osapooltest ei ole taotlenud siseriiklikult kohtult kõnealuse teguri hindamist. BMW ei ole seda taotlenud, kuna nägi uues erandis võimalust oma turustusvõrgu ümberkorraldamiseks. Hagejad ei teinud seda samuti, kuna nad nõuavad lepinguliste suhete jätkamist, vajadusel ka ilma konkurentsi piiravate säteteta. Seega ei näi olevat erimeelsust konkreetse erandi arvessevõtmise suhtes.

38. Põhikohtuasja asjaoludest lähtudes on võimalik, et Brünsteinerile ja Hilgertile tekitati kahju, kui nendega sõlmitud kokkuleppe suhtes kohaldati õigusvastaselt lühemat etteteatamistähtaega.

39. Loomulikult on BMW-l õigus oma turustusvõrku (ümber) korraldada ning otsustada, kuidas ja kellega ta soovib sõlmida turustuslepingud, kuid kehtivate lepingute ennetähtaegse lõpetamise suhtes kuuluvad kohaldamisele määruse nr 1475/95 artikli 5 lõikeid 2 ja 3.[6]

40. Kui eelduse puhul, et lepingud lõpetati hilinemisega (kuna ei toimunud ümberkorraldust), tuleb möönda, et kõnealuste lepingute määruse nr 1400/2002 artikliga 4 vastuolus olevad sätted on tühised ja seega on ka lepingud siseriikliku õiguse alusel tühised, siis on sisuliselt kaks võimalust kahju saanud turustajate kahju leevendamiseks. BMW kas otsustab sõlmida uue, määrusega nr 1400/2002 kooskõlas oleva lepingu või hüvitatakse turustajatele, käesoleval juhul Brünsteinerile ja Hilgertile, lepingu liiga lühikese etteteatamisega lõpetamine. Igal juhul on siseriikliku kohtu ülesanne seda küsimust siseriikliku õiguse alusel hinnata.

41. Siinkohal tuleb samuti märkida, et BMW poolt kirjalikes märkustes ja kohtuistungil esitatud seisukoht, et komisjonil puudub pädevus lisada grupierandi kohaldamisele tingimus, mis kehtestab järgimiseks kohustuslikud etteteatamistähtajad, ei ole vastuvõetav, kuna see väide seab vaidluse alla erandi kehtestava õigusakti sätted. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ei palu selgitust muu kui kõnealuste sätete tõlgendamise kohta, ei ole pooltel õigust vaidlustada neid sätteid eelotsuse menetluses.[7]

6 — Kui BMW otsus turustusvõrk ümber korraldada tehakse alles hiljem, tuleb loomulikult arvesse võtta määruse nr 1400/2002 artikli 3 lõiget 5.

7 — Vt 9. detsembri 1965. aasta otsus kohtuasjas 44/65: Singer (EKL 1965, lk 1191). Vt nt 6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-402/98: ATB jt (EKL 2000, lk I-5501) ja 12. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-236/02: Slob (EKL 2004, lk I-1861).

IV. Ettepanek

42. Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bundesgerichtshofi poolt esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

— Komisjoni 31. juuli 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1400/2002 asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes mootorsõidukisektoris jõustumine ei loonud iseenesest vajadust tarnija turustusvõrkude ümberkorraldamiseks määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 esimese lõigu esimese taande tähenduses. Siiski võis kõnealune jõustumine iga tarnija turustusvõrgu spetsiifilisest korraldusest lähtuvalt luua vajaduse niivõrd olulisteks muudatusteks, et neid võis käsitleda nimetatud turustusvõrgu ümberkorraldamisena selle sätte tähenduses. Siseriiklike kohtute ja vahekohtute ülesanne on hinnata, kas neile lahendada antud kohtuvaidluse konkreetsete asjaolude kogumist lähtuvalt see nii ka on.

— Tähtaegselt lõpetamata lepingute sätted, mis on vastuolus määrusega nr 1400/2002, muutuvad pärast üleminekuperioodi igal juhul kehtetuks ja on tühised. Siseriikliku kohtu ülesanne on otsustada, kas sellega kaasneb terve turustuslepingu tühisus. Mingil juhul ei saa nõustuda väitega, et määruse nr 1475/95 artikli 5 lõike 3 kohaselt hilinenult lõpetatud leping kehtib ka pärast üleminekuperioodi.